

Forskningsplan

Kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck i Stockholm, Göteborg och Malmö stad 2017–2018

Rúna í Baianstovu och Sara Högdin

Innehåll

Uppdrag och problemformulering enligt uppdragsgivarna	3
Syfte och frågeställningar	3
En sammansatt forskningsdesign.....	4
Teoretisk ram.....	4
Projektledare och samordnare	7
Forskningsöversikt	7
Forskningsetik	7
<i>God forskningssed</i>	7
<i>Hantering av forskningsmaterialet</i>	7
De kvalitativa delstudierna	8
<i>Individuella djupintervjuer</i>	9
<i>Intervjuernas reliabilitet och validitet i relation till urval och analys</i>	10
Den kvantitativa delstudien	10
<i>Utformningen av enkätinstrumentet</i>	10
<i>Urval och genomförande</i>	12
Forskargrupper och tidsplan	12
Presentation av forskarna.....	14
Kvalitativa delstudier.....	14
Kvantitativ delstudie.....	16
Referenslista	18

Uppdrag och problemformulering enligt uppdragsgivarna

De kommunpolitiska uppdragen att genomföra kartläggningar av hedersrelaterat våld och förtryck i de tre storstäderna, Stockholm, Göteborg och Malmö, gavs till berörda förvaltningar i respektive stad under hösten 2016 och i början av 2017.

Av städernas uppdragsbeskrivning framgår att våld och förtryck är en komplex samhällsfråga som präglas av ”flera perspektiv och spänningar emellan vilket försvårar både kunskapsinhämtning samt arbetet med förebyggande insatser.” Det poängteras att ”felaktiga föreställningar om vem som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck leder till att många barn och ungas utsatthet inte uppmärksammas” och att ”arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck fortfarande präglas av bilden av att den utsatta är en heterosexuell flicka eller ung kvinna” medan personer ”med funktionsnedsättningar, pojkar och män, ensamkommande barn och unga, samt hbtq-personer” riskerar att osynliggöras. Av uppdragsbeskrivningen framgår vidare att kartläggningens ansats även bör bidra till att det komplexa förhållandet mellan offer och förövare problematiseras och nyanseras. Med utgångspunkt i ovanstående är en sammansatt ansats och ett intersektionellt perspektiv nödvändigt. För att fånga problemets komplexitet föreslås att en kombination av kvalitativa och kvantitativa metoder tillämpas i kartläggningsarbetet.

Syfte och frågeställningar

Uppdragsgivarna formulerar syfte och frågeställningar enligt följande: ”Uppdraget avser att genomföra en kartläggning av det hedersrelaterade våldets omfattning och karaktär i Stockholm, Göteborg och Malmö med ett tudelat syfte: dels att bidra till att belysa det hedersrelaterade våldets och förtryckets komplexitet och dels att ge de tre städerna kunskapsunderlag till förbättrade möjligheter att främja, förebygga och vidta adekvata insatser både för dem som utsätts samt för förövarna. Kartläggningen ska utgå ifrån en intersektionell ansats för att ge en så heltäckande bild som möjligt av det hedersrelaterade våldet och förtrycket i de tre städerna med utgångspunkt i att flera dimensioner och maktordningar samverkar med varandra.” (Uppdragsbeskrivningen 2017). Kartläggningen ska belysa följande övergripande frågeställning och underfrågor:

Hur ser omfattningen och karaktären av det hedersrelaterade våldet och förtrycket ut i de tre städerna?

- Vilka uttryck och dominerande former tar sig det hedersrelaterade våldet och förtrycket?
- I vilka olika sammanhang begås dessa?
- Hur skiljer sig dessa former inom och mellan olika grupper? (gruppindelning kan exempelvis utgå ifrån de sju diskrimineringsgrunderna och hur dessa samverkar med varandra: kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning, ålder, men även inkludera socioekonomi och geografisk hemvist)

- Hur ser förhållandet mellan offer och förövare ut och hur skiljer sig detta mellan grupper?
- Vilka begränsningar upplevs och hur skiljer sig dessa mellan grupper?
- Hur påverkar de upplevda begränsningarna handlingsutrymmet hos olika individer och grupper?
- Vilka konsekvenser får de upplevda begränsningarna?
- Hur kan detta kopplas till omgivningen, grannskapet och/eller bostadsområdet?
- Vilka rekommendationer och behov framkommer utifrån kartläggningen när det gäller förbättrade möjligheter att främja, förebygga och vidta adekvata insatser?

En sammansatt forskningsdesign

För att syfte och frågeställningar ska kunna uppfyllas bedömer forskarna att en multistrategisk ansats med tre delstudier, varav två kvalitativa och en kvantitativ, är ett lämpligt tillvägagångssätt. De olika delstudierna utgörs av följande:

- 1) Fokusgruppsintervjuer. I syfte att få en fördjupad bild av problematiken ska tolv (12) fokusgruppsintervjuer genomföras i varje stad. Intervjuerna ska dels bidra till en fördjupning av olika aspekter av problematiken, dels ligga till grund för framtagandet av frågor till enkätundersökningen
- 2) Enkät till högstadiel elever i de tre städerna.
- 3) Individuella djupintervjuer – tolv (12) till antalet - som följer upp och fördjupar enkätsvaren. Intervjuerna ska även användas som komplement för de grupper som är svåra att nå med en enkätundersökning, utifrån tidigare erfarenheter av låg svarsfrekvens. Ett exempel på sådana grupper är vuxna och föräldrar. Dessa nås genom ett strategiskt urval med hjälp av referensgrupper och genom fokusgrupper samt genom snöbollsurval.

Uppdragsgivarnas önskan om en intersektionell ansats kräver att ”de olika forskarna samarbetar med avsikt att komplettera varandras kompetenser och med syfte att de kvantitativa och kvalitativa studierna förstärker varandra och bidrar till en stärkt analys”. Det är därför mycket viktigt att undersökningsinstrumenten i kartläggningens delstudier synkroniseras.

Undersökningsverktygen, enkäten och intervjuguider till fokusgruppsintervjuer och djupintervjuer produceras i samverkan mellan den kvantitativa och de kvalitativa delstudiernas forskarteam och genomförs överlappande med början i fokusgruppsintervjuer.

Teoretisk ram

Studien kräver att begreppet hedersrelaterat våld och förtryck definieras och särskiljs från patriarkalt våld i allmänhet och/eller våld i nära relationer. Studien kräver också att ett intersektionellt perspektiv skrivs fram i samverkan forskarna emellan och att detta kombineras med ytterligare teoretiska redskap som kan vägleda kartläggningen i alla dess delar. Nationellt Center för Kvinnofrid (NCK) skiljer bland annat mellan kulturella och intersektionella perspektiv på hedersrelaterat våld och förtryck (NCK 2010). Det kulturella perspektivets svaghet är dess tendens att underblåsa diskriminering mot bakgrund av en stereotyp uppfattning om relationen mellan kultur, normer och ursprung då perspektivet kan

leda till stereotypa uppfattningar om invandrarflickors liv. Följderna är oklara för dem som är föremål för räddningsinsatserna och för samhällets integrationsprocesser (se t.ex. de los Reyes, 2003; Korteweg & Yurdakul, 2010; Rüstem, 2014; SOU 2014:49; Baianstovu 2012, 2017). Det kulturella perspektivets styrka är de praktiska insatser för utsatta som initierats genom detta (Carbin 2010; NCK 2010; Perez 2014).

Det intersektionella perspektivets styrka är att det kan identifiera det kulturella perspektivets tendens till stereotyper. Dess svaghet är att det i sin tillämpning riskerar att enbart formulera kritik utan att leverera förslag på förbättringar, vilket är särskilt kännbart i det praktiska arbetet med barn och unga och deras familjer (Carbin 2010; Parton 1996). När de två perspektiven däremot kombineras i arbetet med och mot hedersrelaterat våld och förtryck är det möjligt att förstå olika maktordningar där hedersrelaterat våld och förtryck är en passande beskrivning av en kulturell verklighet som människor här och nu lever i samtidigt som det är en rasistisk stereotyp om invandrare från delar av Medelhavsområdet, Asien och Afrika. Tillsammans fångar perspektiven människors moraliska övertygelser och förtrycksordningar i olika sociala kontexter, dvs. inom familjer, inom etniska och mellan nationella grupper och mellan grupper.

Ett intersektionellt perspektiv kan bidra till att skärpa vår förmåga att förstå dynamiken i mänskligt samspel och att analysera hur makt verkar i olika situationer i skilda kontexter. Komponenterna kan vara ålder kön socioekonomiska faktorer (t.ex. boende, utbildning, profession, inkomst), sexualitet, funktionshinder, religion/religiositet, individuella identiteter, färdigheter och intressen samt nationell och/eller etnisk identitet. När ett intersektionellt perspektiv tas på allvar i vetenskapliga undersökningar, kan exempelvis tillhörighet i olika kollektiv (minoritetstillhörighet och nationella samt transnationella identiteter) uppmärksammas.

Intersektionalitetsbegreppet är sammanvävt med ett specifikt maktbegrepp som bygger på antagandet att över- och underordning skapas i interaktivt genom en multidimensionell konstruktion av kategorier och identiteter såsom ålder, kön, klass, ras, etnicitet, religion, sexualitet med mera.

Utgångspunkten för resonemanget är att makt är verksam i alla mänskliga interaktioner och uttrycker något om relationer, positioner och resurser. Det innebär att makt är en produktiv, mänsklig resurs i alla sociala interaktioner på alla nivåer i samhället (jfr Foucault 1976, s. 103f). Enligt denna uppfattning är makt en resurs som skapas i en komplex dynamik mellan individer, grupper och samhällen när individer interagerar i olika kontexter. Makt är sammanfattningsvis de kulturella, materiella och symboliska resurser som står till förfogande för enskilda och kollektiv och som ger normer giltighet (jfr Baianstovu 2018; Habermas 1995, 2008). Makt är alltid närvarande i det sociala livet, men maktens dynamik är unik i varje enskild situation och varje enskild människas liv beroende på vilka komponenter i form av kategorier och identiteter som så att säga är verksamma. Det innebär att hur över- och underordning skapas och vilken position vad, vem eller vilka får är unikt beroende på vad som är i fokus, vilka aktörerna är och på kontexten. Intersektionalitetsbegreppet har därför potentialen att bidra till att skärpa vår förmåga att identifiera de varierande komponenter som producerar makt och studera hur de verkar tillsammans i de livs- och samhällsproblem som vi försöker förstå och vill analysera. Intersektionalitetsbegreppets styrka är med andra ord den

öppenhet genom vilken man kan förstå identiteters och kategoriers betydelse i ett maktperspektiv i en variation av situationer och kontexter (jfr Lykke 2003).

Att anlägga ett *intersektionellt perspektiv* på ett studieobjekt innebär att erkänna att *kategorier* och *identiteter* alltid har betydelse.

- Kategorierna *finns* när människor kategoriserar varandra.
- Kategoriseringen kan ske med varierande kraft och i varierande grad.
- Identiteter är närvarande på grund av människors egna uppfattningar om sig själva och vem vi vill vara.
- Såväl kategorier och identiteter skapas i socialt samspel.

Kategorisering och identiteter är emellertid inte desamma för alla involverade aktörer i en och samma livssituation. Det kan för det första vara för att de inte erkänner existensen av samma komponenter och för det andra att de laddar dem med olika värde eller tillskriver dem olika stor betydelse. Komponenterna kan exempelvis vara de som omfattas av de sju diskrimineringsgrunderna (referens) (med några tillägg som har betydelse ur forskningssynpunkt):

- ålder
- kön
- könsöverskridande identitet eller uttryck
- sexuell läggning
- funktionsnedsättning
- religion eller annan trosuppfattning
- nationell och/eller etnisk identitet
- socioekonomiska faktorer
- individuella identiteter, färdigheter och intressen

Intersektionalitet som perspektiv är förvisso komplicerat och kan vara svårt att använda inom forskning av flera skäl. Ett skäl är att våra uppfattningar om kategorier som kön, ålder och sexualitet är laddade med värderingar. Våra uppfattningar är med andra ord kulturellt laddade och är därför den brännpunkt som de tyngsta kulturella konflikterna kretsar kring.

Till det intersektionella perspektivet bör fogas ytterligare teorier och begrepp som fördjupar förståelsen av hedersrelaterat våld och förtryck som social praktik och centrum för kulturell konflikt. I studiet av detta är begrepp som sammanhållning, solidaritet, moral, konformitet, reflexivitet, individualitet, autenticitet samt etnicitet, nationalism och transnationalism centrala. En teoribildning som samlar dessa begrepp kan bidra till analysen av varför det i vissa grupper är det naturligaste i världen att sätta individens behov i centrum och sträva efter att alla människor ska ha lika rättigheter och varför det är lika naturligt i andra grupper att sätta hela släktens eller klanens behov i centrum. Begrepp som dessa kan hjälpa oss att förstå villkoren för den individualitet som är en självklar förutsättning för att mänskliga rättigheter ska kunna respekteras och distribueras och hur denna kan främjas i syfte att skapa jämlikhet i levnadsvillkor.

Projektledare och samordnare

Uppdraget är fördelat på ett flertal forskare varav Sara Högdin, Halmstad Högskola är huvudansvarig för den kvantitativa datainsamlingen och Rúna í Baianstovu, Örebro Universitet för den kvalitativa datainsamlingen. Därutöver ansvarar Rúna í Baianstovu, Örebro Universitet för helheten och uppdragets genomförande, redovisningen av resultatet, samt är kontaktperson till Uppdragsgivarna. Utföraren har inbjudit ytterligare forskare som kan bistå med mer specialinriktad kompetens så att en intersektionell ansats säkerställs. Forskarteamet är sammansatt av kompetenser som motiveras av delstudiernas metodologiska karaktär och består av forskare som har kompetens på den kvantitativa respektive den kvalitativa forskningens område. Samtliga forskare är väl förtrogna med det aktuella problemområdet, men har delvis olika erfarenheter som spänner över olika samhällsvetenskapliga discipliner och fält. Forskarna presenteras nedan.

Forskningsöversikt

Samtliga forskare kommer att vara delaktiga i en sammanställning av tidigare forskning som syftar till att fånga bredd, djup och komplexitet i tidigare forskning med utgångspunkt i vars och ens särskilda kunskapsområde. I enlighet med uppdragsgivarnas önskemål syftar forskningsöversikten till att motivera de teoretiska utgångspunkterna och visa på behovet av en intersektionell ansats och analys. Den presenteras i kortfattad form i de färdiga rapporterna (se särskild punkt nedan).

Forskningsetik

God forskningssed

All forskning ska präglas av god forskningssed (VR 2017). Projektet involverar forskare från flera olika discipliner, uppdragsgivare samt forskningspersoner, såväl enskilda individer som föreningar och myndigheter. Samtliga forskare kommer från samhällsvetenskapens områden, flera av dem från socialt arbete. Det gör det sociala arbetets internationella etiska kod som den formuleras av IFSW särskilt betydelsefull för forskarnas förhållningssätt gentemot varandra och forskningspersonerna särskilt betydelsefull. Forskare ska alltid ta ställning till olika krav i den kontext de rör sig och handla på ett sätt som är förenligt med demokratins grundregler såsom de exempelvis uttrycks i regeringsformen och socialtjänstlagens portalparagraf (SSR 2017).

De forskningsetiska riktlinjerna om information, samtycke, konfidentialitet och nyttjande som poängteras i regeringens forskningsetiska proposition (Regeringen 2002), ska respekteras i kartläggningens samtliga delar i allt handlande som involverar samhälle, uppdragsgivare och arbetsgivare, kollegor samt forskningspersoner (SRA 2017).

Samordnaren ansvarar för att kartläggningens behov av etisk prövning är förankrad och sker i regelrätt ordning. En ansökan om en rådgivande prövning av studiens etiska hållbarhet kommer att läggas fram för *Etikprövningsnämnden* (EPN) i Uppsala.

Hantering av forskningsmaterialet

Forskningsmaterialet ska hanteras av uppdragsgivare och utförare på ett etiskt hållbart sätt med hänsyn till ämnets känslighet för samhället i sin helhet och för forskningspersonerna. Av

etiska skäl samt av skäl som kan relateras till studiens validitet och reliabilitet måste forskarna kunna garantera forskningspersonerna att allt forskningsmaterial hanteras och nyttjas i enlighet med det syfte som forskningspersonerna har informerats om och gett sitt samtycke till.

All data ska förvaras på Halmstad Högskola och Örebro universitet i enlighet med gällande bestämmelser om hur forskningsmaterial ska förvaras. Varje forskare ska ha tillgång till det forskningsmaterial hen själv har producerat efter att kartläggningen är avslutad och avrapporterad.

Efter att kartläggningen är avslutad och avrapporterad ska en styrgrupp upprättas som består av representanter från uppdragsgivare samt båda projektledarna. Alla involverade forskare ska ha möjlighet att få tillgång till datamaterialet för sådan forskning som är förenlig med kartläggningens övergripande syfte. Andra forskares begäran om tillgång till datamaterialet ska med yttersta försiktighet med hänvisning till materialets etiskt känsliga karaktär. Även Uppdragsgivarna ska ha tillgång till detta material efter prövning i styrgruppen.

De kvalitativa delstudierna

Fokusgruppsintervjuer

Som ett första steg i forskningsprocessen genomförs intervjuer med fokusgrupper. Tolv (12) fokusgruppsintervjuer genomförs i varje stad med helst med 6-8 deltagare i varje fokusgrupp men minst med 4. Fokusgruppsintervjuerna ska ge en fördjupad bild av problematiken ur olika aktörers perspektiv samt bidra till utformningen av frågorna i enkätundersökningen. Intervjuerna ska genomföras med ”grupper som är svåra att nå”, den idéburna sektorn, särskilt engagerade nätverk och verksamheter i civilsamhället samt professioner i städernas olika verksamheter.

”Grupper som är svåra att nå”: Med ”grupper som är svåra att nå” kan nämnas ungdomar i mellanförskap, dvs. personer som lever på gränsen mellan olika gruppstillhörigheter och normsystem. Personer som sällan hörs i dessa sammanhang är vuxna, personer med rötter i faktiska, etniska och/eller religiösa minoritetsgrupper. Då de också kan vara svåra att nå för denna undersökning är ytterligare en kategori unga vuxna som lever nära dessa personer i sitt vardagsliv och som upplever att de lever i ”mellanförskap”. Rekryteringen är beroende av kontakt med gatekeepers som rekryteras av referensgrupper samt genom forskarnas egna nätverk och kontakter.

Idéburna föreningar. Idéburna föreningar med nationell, etnisk och/eller religiös inriktning samt andra föreningar som organiserar en tänkt föräldrapopulation/vuxna. Urvalet måste skäras så att föräldrar och vuxna representanter för segregerade grupper kan nås. Här behöver forskargruppen hjälp av städernas förvaltningar och referensgrupperna avseende rekrytering, motivering etc. Det är ytterst viktigt att dessa nås för att ett intersektionellt perspektiv ska kunna förverkligas, då dessa organisationer antas kunna bidra med perspektiv som de särskilda föreningarna och nätverken som nämnts ovan möjligen inte har tillgång till.

Särskilt engagerade nätverk och verksamheter i civilsamhället: Nätverk och verksamheter i civilsamhället med inriktning mot hedersrelaterat våld och förtryck. Med utgångspunkt i Stockholmsområdet kan vi nämna Somayajouren (specialiserad på hedersvåld), Terrafem (specialiserad på kvinnor med utländsk bakgrund). Origo (resurscentrum för hedersvåld), Ortens organisatörer (cirkelstudiegrupper för unga tjejjers organisering kring mänskliga rättigheter), fritidsgårdar, RFSL och liknande.

Tjänste- och myndighetspersoner: Personer med nyckelroller inom myndigheter som skola, fritidsverksamheter, sjukvård och socialtjänst kan vara relevanta att träffa för fokusgruppsamtal. Ett exempel från skolans värld är nyckelpersoner inom elevhälsa som har erfarenhet av återkommande, konkreta interaktioner med elever och föräldrar. För socialtjänstens del handlar det om strategiskt viktiga personer som arbetar med uppsökande och förebyggande arbete och som därför lär ha god insikt i dessa frågor och inte om myndighetsutövning. Sådana team har sannolikt en uppfattning om problematikens omfattning och utbredning av centralt värde för kartläggningen. Socialtjänstens myndighetsutövning har kunskap om andra delar av problematiken (t.ex. lagstiftning och dilemman) som är relativt väl belysta inom forskningen (t.ex. Baianstovu 2012; Perez 2014).

Tillvägagångssätt

Intervjuguiden utarbetas i samverkan mellan samtliga involverade forskare under augusti månad efter att pilotintervjuer är genomförda. En pilotintervju med unga vuxna i Stockholmsområdet genomförs under juni månad i syfte att skapa och släpa lämpliga formuleringar av intervjuguidens teman och frågor. Övriga fokusgruppsintervjuer genomförs av de kvalitativa forskarna i samtliga tre städer.

Deltagarna i fokusgruppsintervjuerna betraktas som informanter i första hand. Det vill säga att de delger kunskap om förhållanden som inte enbart gäller dem själva som personer, utan refererar till förhållanden av relevans för HRVF-området i allmänhet. Samtliga frågeställningar fokuseras i syfte att fånga karaktären av våldet och förtrycket i ett intersektionellt perspektiv.

Intervjuerna spelas in av forskarna och transkriberas i sin helhet av projektassistenter. Respektive forskare skriver en sammanfattande anteckning av respektive intervju i direkt anslutning till intervjutillfället i syfte att skapa underlag för preliminära analysidéer. Sammanfattningen läggs i en gemensam mapp. Anteckningens omedelbara närhet till intervjutillfället har stor betydelse för fokusgruppsintervjuernas kvalitet och för deras värde som empiriskt material, då mellan 4 och 8 personer beräknas delta i varje intervju. Många röster i samma inspelning kan försvåra transkriberingen av materialet och påverka möjligheten att höra allt som sägs. Kvalitet och noggrannhet i hela datainsamlingsprocessen har avgörande betydelse för hållbara rapporter i projektets slutskede. Behovet av sammanfattning motiveras av forskargruppens möjlighet att lära känna datamaterialet allteftersom det skapas.

Individuella djupintervjuer

Tolv (12) individuella djupintervjuer genomförs genom en kombination av ett strategiskt urval med särskilt intressanta personer som väljs ut mot bakgrund av fokusgruppsintervjuerna

samt elever som svarat på enkäten och angett intresse av att delta i intervjustudien.

Djupintervjuerna syftar till att ge en fördjupad analys av studiens frågeställningar genom att vara ett komplement i förhållande till de grupper som i tidigare studier varit svåra att nå.

Även de individuella djupintervjuerna spelas in och transkriberas i sin helhet och kräver, liksom fokusgruppsintervjuerna, en omedelbar sammanfattning som läggs i en gemensam mapp. Behovet av sammanfattning motiveras av forskargruppens möjlighet att lära känna datamaterialet allteftersom det skapas.

Intervjuernas reliabilitet och validitet i relation till urval och analys

Ett allt för brett grepp där för många olika aktörer inkluderas kan göra att data förlorar i värde. Kvalitativa metoder kräver enhetlighet i datainsamlingen och hög medvetenhet om relationen mellan population och urval. Detta kräver att urvalet av forskningspersoner väljs strategiskt. Enhetlighet mellan de tre städerna eftersträvas avseende urvalet. Urvalet ska utgå ifrån studiens intersektionella ansats som inkluderar såväl flickor och kvinnor, pojkar och män, sexuell läggning, könsidentitet och funktionsnedsättning.

En stringent och teoretiskt vägledad samtalsmanual samt en kognitivt och teoretiskt sammansvetsad forskargrupp som har intersektionalitetsbegreppets flertaliga dimensioner i fokus är en nödvändighet för studiens genomförande. Den täta anknytningen mellan teori och empiri formar delstudiens validitet och generaliserbarhet (jfr Danermark et al 2015).

Såväl fokusgruppsintervjuer som individuella djupintervjuer analyseras tematiskt. Som möjlighet finns även andra analystekniker såsom narrativ analys att tillgå (jfr Boréus & Bergström 2015).

Den kvantitativa delstudien

Av uppdraget beskrivs att kvantitativa data ska tas fram i form av en enkätundersökning som *syftar till att få en så heltäckande bild som möjligt kring omfattningen av det hedersrelaterade våldet och förtrycket i de tre städerna* (Uppdragsbeskrivning 2017). Den kvantitativa delstudien avser med andra ord att undersöka omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck bland ungdomar i Malmö, Göteborg och Stockholm.

Exempel på frågor som kommer att besvaras genom enkätstudien är:

- I vilken utsträckning lever ungdomar med hedersrelaterade normer och värderingar?
- I vilken utsträckning lever ungdomar med för hedersrelaterade begränsningar?
- Vilka personer i de ungas omgivning bidrar till att upprätthålla normer och begränsningarna?
- I vilken utsträckning delar de unga hedersrelaterade normer och värderingar?
- Hur skiljer sig ovanstående frågeställningar beroende på bakgrundsvariabler (som kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religiositet/religion eller annan trosuppfattning, funktionsförmåga, sexuell läggning, socioekonomi och geografisk hemvist)?

Utformningen av enkätinstrumentet

I ett första steg ska enkätinstrumentet utvecklas. Av uppdragsbeskrivningen framgår att *utgångspunkten för enkätundersökningen är att problematiken är svårfångad och att det finns*

risker att vissa grupper antingen känner sig utpekade eller avstår från att svara och därför behöver urval, bortfall, generaliserbarhet och frågor begründas noggrant. Vidare behöver begränsningar i tidigare kartläggningar ligga till grund för att formulera frågor med en bredare ansats (Uppdragsbeskrivning 2017). Sammansättningen av kvalitativa och kvantitativt skolade forskare kan här vara en tillgång i utformandet av enkätinstrumentet. Avsikten är att genom fånga grupper som tidigare inte blivit synliggjorda i tidigare kartläggningar.

Det har tidigare genomförts ett flertal enkätstudier med avsikt att kartlägga omfattningen och karaktären av hedersrelaterat våld, förtryck och/eller hedersnormer och begränsningar (se t.ex. Högdin 2007; Ghadimi 2007; Socialstyrelsen 2007; Schlytter m.fl. 2009; Ungdomsstyrelsen 2009). Studierna har tagit utgångspunkt i kvalitativ forskning om situationen för flickor som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck (HRVF). Sedan resultatet från kartläggningarna rapporterades har det genomförts flera kvalitativa studier som har bidragit med ökad kunskap om flickor och kvinnor som utsätts (se exempelvis Brandon & Hafez 2008; Brå 2010; Carbin 2010; Gill 2009; Länsstyrelsen 2015; Socialstyrelsen 2010) men även kunskap om andra grupper som kan utsättas, till exempel pojkar och män, HBTQ-personer och personer med intellektuell funktionsnedsättning (Schlytter & Rexvid 2016, TRIS). Resultatet från de kvalitativa studierna är betydelsefulla för utvecklingen av ett nytt enkätunderlag som fångar utsattheten i ett bredare perspektiv. Det är även viktigt att ta tillvara erfarenheter av andra pågående projekt som avser att konstruera enkäter för kartläggningar av HRVF, exempelvis pågår ett sådant projekt i Uppsala under 2017.

Det finns i uppdraget en ambition om att den kvantitativa delstudien ska ha ett intersektionellt perspektiv i frågebatteriet. Det finns emellertid svårigheter med intersektionalitet i kvantitativa studier på flera sätt. Övergripande är intersektionalitet ett teoretiskt perspektiv som inte är helt förenligt med kvantitativa utgångspunkter, även om det på senare tid allt mer har kommit att användas som benämning för att korsa många olika bakgrundsfaktorer i en analys. I en kvantitativ studie efterfrågas oftast ett flertal bakgrundsfaktorer i frågebatteriet, så som exempelvis könsidentitet, sexuell läggning, funktionsförmåga, etnisk bakgrund och socioekonomi, så har också gjorts i de tidigare kartläggningarna av hedersrelaterat våld och förtryck. Det intersektionella perspektivet gör anspråk på att fånga skärpunkterna mellan olika bakgrundsfaktorer och inte endast ensidiga samband mellan en fråga och ett flertal bakgrundsfaktorer. För att kunna korsa flera bakgrundsfaktorer i en och samma analys krävs ett omfattande material men resultatet blir ändå svårt att redovisa. Däremot kan sambanden mellan ett batteri av olika bakgrundsfaktorer analyseras var för sig mot olika frågeställningar och bakgrundsvariablernas inbördes samband kan kontrolleras mot varandra. Emellertid innebär det inte att delstudien kan göra anspråk på att fullt ut anta ett intersektionellt perspektiv.

Det finns vissa svårigheter förenade med att formulera bakgrundsfrågor som riktar sig till ungdomar. Det finns även etiska aspekter att ta hänsyn till när det kommer till att ställa frågor om till exempel födelseland och religiositet. För att utveckla användbara bakgrundsfrågor krävs därmed en genomgång av tidigare genomförda nationella och internationella studier som riktar sig specifikt till ungdomar och som har utformat och testat bakgrundsfrågor genom olika enkätformulär. Enkätunderlaget utformas med stöd av forskare som har sakkunskaper kring hedersrelaterat våld och förtryck. Det kommer att genomföras en workshop kring

frågeformuläret som samtliga forskare deltar i för att få med perspektiv som har framkommit i de första preliminära resultaten från den kvantitativa delstudien. Det kommer även att genomföras en pilotstudie av enkätinstrumentet bland ungdomar, där frågorna diskuteras.

Urval och genomförande

Enkätundersökningen ska genomföras bland ett representativt urval av niondeklassare i de tre städerna. Skolorna som eleverna går på ska ligga i såväl innerstads- som ytterstadsområden och omfatta elever med olika socioekonomisk bakgrund. Den totala populationen av 15-åringar var år 2016 drygt 8000 i Stockholm, drygt 5000 i Göteborg och närmare 3000 i Malmö. Förhoppningen är att kunna samla in enkäter från mellan 10–20 procent av populationen i varje stad. Det är dock viktigt att samla in ett tillräckligt underlag för att göra stabila statistiska analyser. Möjligheterna att få in tillräckligt antal enkäter är beroende av flera omständigheter, som att snabbt komma ut i skolor för att samla in enkäterna och möjligheten att kunna använda webbenkäter.

Vi insamlingen av enkäterna krävs ett förankringsarbete på de skolor och bland de elever som ska fylla i enkäterna. Det kommer att rekryteras lokala projektassistenter som är med på skolorna när enkäten fylls i, som informerar och svarar på frågor från eleverna. Projektassistenter ska vara med i klassrummet när enkäterna fylls i av eleverna för att kunna informera om syftet med studien och anonymitet (dvs. att elevernas svar inte registreras på personnivå) och att det är frivilligt att delta i studien. I den utsträckning det är möjligt används webbenkäter som kan skickas ut till elever via e-post eller som ges ut via länk. Webbenkäten kan fyllas i via datorer, surfplattor eller mobiltelefoner. Webbenkäter kompletteras med pappersenkäter i de fall det saknas tillgång till elektronik. Projektassistenter kommer att koda in pappersenkäter i statistikverktyget SPSS. Det krävs inför enkätundersökningen ett utskick till föräldrarna som informerar om att de unga ska delta i undersökningen. Det kommer att föras diskussion med respektive skola om hur det utskicket ska gå till och hur information ska formuleras.

Analyserna av materialet genomförs i statistikprogrammet SPSS och kommer att bestå av frekvenser och sambandsanalyser som testas för statistisk signifikans, exempelvis korstabeller, faktoranalyser och regressionsanalyser.

Forskargrupper och tidsplan

De kvalitativa delstudierna leds och genomförs av Rúna í Baianstovu doktor i socialt arbete vid Örebro universitet. Därtill knyts forskare till projektet som har särskild kompetens på området hedersrelaterat våld och förtryck. Deras uppgift är att bidra till att skapa det empiriskt och teoretiskt mångfacetterade och djuplodande fundament som är nödvändigt med tanke på studiens intersektionella karaktär. Det handlar om möjligheten att fånga etniska, nationella och religiösa aspekter samt variationer av ålder, kön, sexuell läggning tillika med funktionsnedsättning. Dessa forskare är Meriam Chatty, doktor i statsvetenskap vid Örebro universitet, Hanna Cinthio, doktorand vid Malmö Högskola, Hans Knutagård, lektor i socialt arbete vid Göteborgs universitet, Pernilla Ouis, docent vid Malmö Högskola och lektor i socialt arbete samt sexologi.

Den kvantitativa delstudien leds och genomförs av Sara Högdin, docent i socialt arbete vid Högskolan i Halmstad. Forskargruppen består av forskare som tidigare har genomfört kvantitativa studier på området men som även har erfarenhet av kvalitativa studier. Samtliga har erfarenhet av studier kring hedersrelaterat våld och bidrar med kunskap om exempelvis pojkar och män och andra centrala grupper av ungdomar. Dessa forskare är Astrid Schlytter, docent i rättssociologi vid Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet, Devin Rexvid, doktor i socialt arbete vid Högskolan i Halmstad och Mariet Ghadimi, doktorand i socialt arbete vid Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet.

2017

- *Projektplan och avtal*, första referensgruppsmöten i de tre städerna genomförs i maj-juni
- *Pilotintervjuer* i fokusgrupper genomförs i juni.
- *Sammanställning av tidigare forskning* påbörjas under augusti.
- *Ansökan om rådgivande etikprövning* skickas till EPN i Uppsala inför nämndens sammanträde 2017-09-13.
- *Samtalsguide för fokusgruppsintervjuer* upprättas i augusti.
- *Fokusgruppsintervjuer* genomförs i september-december.
- *Enkätinstrumentet utformas* under augusti – oktober. Urval genomförs i respektive stad i samråd med lokala aktörer. Kontakt tas med skolorna som ska ingå i studien och schema för enkätinsamling skapas. Projektassistenter rekryteras. En pilotstudie genomförs.
-
- *Intervjuguide för individuella djupintervjuer* skapas under september 2017.
- *Djupintervjuer* genomförs i november-december.
- *Intervjuer transkriberas* i september-december.

2017-2018

- *Enkätinsamling* genomförs av projektassistenter november 2017 – januari 2018. Analysmallar skapas och testas allteftersom enkäter kommer in. Rapportens metodavsnitt och genomgång av tidigare studier författas.

2018

- *Kvalitativa analyser* januari-april.
- *Slutgiltiga analyser* av det kvantitativa materialet genomförs av februari – april. Resultat och analys skrivs samman. Slutgiltiga rapporter sammanfogas med den kvalitativa delstudien.
- *Diskussion av preliminära resultat*. De städer som så önskar deltar i ett seminarium i slutet av mars månad där preliminära resultat och analyser presenteras och diskuteras.
- *Rapporter skrivs*: Redovisningen av resultatet ska vara uppdelad i tre separata delrapporter för vardera av de tre städerna samt inkludera en slutrapport med en övergripande analys i enlighet med avtalet. Samtliga rapporter ska vara färdigställda i

de tre städerna senast 2018-04-30. Övergripande analyser genomförs och slutsatser görs i samverkan mellan delprojektledarna.

- *Kartläggningens resultat presenteras* av delprojektledarna vid ett seminarium i varje stad under maj 2018.

Presentation av forskarna

Kvalitativa delstudier

Rúna í Baianstovu, delprojektledare och samordnare

Rúna är doktor i socialt arbete och lektor i socialt arbete vid Örebro Universitet. Hon är aktuell med en bok om hedersrelaterat våld och förtryck och socialt arbete som utkommer på Studentlitteratur i augusti i år. Hon har en bakgrund som socionom och var verksam som flykting- och integrationssekreterare i förorten Vivalla 1989–1999.

Baianstovu, Rúna í (2018): "Makt och kommunikation i kulturellt komplexa interaktionssituationer inom socialtjänsten", i Bruhn, Anders & Cater, Åsa (red.): *Relationer i socialt arbete. I gränslandet mellan person och profession*. Stockholm: Liber (bidrag i kommande antologi, VT 2018)

Baianstovu, Rúna í (2017): *Heder. Hedersrelaterat våld och förtryck och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur (kommande bok, v. 32, 215 sidor)

Baianstovu, Rúna í (2012): *Mångfald som demokratins utmaning. En studie av hur socialtjänsten som välfärdsbyråkrati och moralisk samhällsinstitution förstår och hanterar kulturell mångfald*. Doktorsavhandling, Örebro universitet: Socialt arbete och Forskarskolan Demokratins Villkor, 367 sidor, monografi.

Meriam Chatty

Meriam är doktor i statsvetenskap och för närvarande politisk sekreterare på kommunalpolitisk nivå i Stockholms stad. Meriam har tidigare jobbat som integrationsutvecklare på Strategiska avdelningen på Integrationsverket med ansvar för uppdraget "Samråd och dialog med civilsamhället". Där ingick att leda fokusgruppsintervjuer med organisationer bildade på etnisk grund, diskrimineringsbyråer m.fl. I Meriams uppdrag ingick även ansvar för frågor som krävde samtal med organisationerna kring deras arbete med jämställdhet och hbtq samt att leda arbetet kring hedersvåld. Hon har även varit sakkunnig i svenska kampanjgruppen för Amnesty Internationals internationella kampanj om våld mot kvinnor som en kränkning av mänskliga rättigheter i kampanjen "Stoppa våldet mot kvinnor".

Chatty, Meriam (2015): *Migranternas medborgarskap. EU:s medborgarskapande från Romfördraget till idag*. Doktorsavhandling, statsvetenskap och Forskarskolan demokratins villkor. Örebro: Örebro universitet.

Hanna Cinthio

Hanna är doktorand i Mellanösternstudier med en meritlista som spänner över åtskilliga utbildningar och publikationer. Hanna har vana av att intervjua människor såväl enskilt som i fokusgrupper. Hon har också erfarenhet av att arbeta med ungdomar såväl som vuxna, både praktiskt i olika offentliga sammanhang och i forskningssammanhang. Delar av Hannas doktorandprojekt omfattar studiet av domar och efterföljande studium av män och maskulinitet med empiriskt fokus på män som avtjänar straff för hedersrelaterad brottslighet i svenska fängelser, vilka hon har intervjuat.

Cinthio, Hanna (2016): *Selected Stories. Evaluation of the Kvinna till Kvinna programme in Palestine 2014-2016*. Malmö: Mecca.

Cinthio, Hanna (2015): "“You go home and tell that to my dad!” Conflicting Claims and Understandings on Hymen and Virginity”. *Sexuality & Culture* (2015) 19:172–189.

Cinthio, Hanna (2013): ”Bortom murarna – samtal om könsroller, jämställdhet och relationer med män i fängelse”, i Hansson, Merike (red): *Perspektiv på manlighet och heder*. Stockholm: Gothia förlag.

Cinthio, Hanna (2007): *Hedersrelaterat våld och förtryck. Ett kunskapsunderlag för hälso- och sjukvården*. Länsstyrelsen i Skåne län.

Hans Knutagård

Hans är utbildad socionom och universitetslektor i socialt arbete vid Göteborgs universitet. Han har arbetat inom detta område i snart 40 år, både praktiskt och akademiskt, såväl nationell som internationellt. På det internationella planet har Hans bland annat tjänstgjort som expertkonsult vid Council of Europe, UNICEF, UNAIDS och UNDCP. Hans pågående forskning handlar om socialt arbete, sexualitet, maskulinitet och ojämlikhet i hälsa, bland annat med fokus på mäns och hbtq-personers utsatthet när det gäller hedersvåld och hatbrott.

Knutagård, Hans (2016): *Sexualitet och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur, 277 sidor.

Knutagård, Hans (2015) "The story of a male sex worker", i: Friedman B & Merrick J, (eds.) *Public health, social work and health inequalities*. New York: Nova Science, 2015).

Knutagård, Hans (2015): "Gay and bisexual men raped by men: an invisible group in social work in Sweden", i: Fish J & Karban K, (eds.) *Lesbian, Gay, Bisexual and Trans Health Inequalities*. International Perspectives in Social Work. Bristol: Policy Press, 2015,

Knutagård, Hans (2009) "‘men du har ju blivit våldtagen’ – om våldtagna mäns ordlöshet". Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

Knutagård, Hans & Nidsjö, Elisabet (2004) *Hedersrelaterat våld mot ungdomar på grund av sexuell läggning*. Skåne i utveckling 2004:24. Malmö: Länsstyrelsen i Skåne Län.

Knutagård, Hans (2003) "… det var bara en bögdjäväl". *På väg mot en strategi för att förebygga och motverka homofientliga brott*. Rapportserie 2003:1. Malmö: RFSL Rådgivningen Skåne.

Pernilla Ouis

Pernilla är docent i hälsa och samhälle inriktning etniska relationer, lektor i socialt arbete och sexologi samt föreståndare för Centrum för sexologi och sexualitetsstudier på Malmö högskola. Ouis forskning handlar för närvarande bland annat om hedersrelaterat våld och förtryck och funktionshinder.

- Ouis, Pernilla (2016), "Gode intentioner? Om politisk korrekthet, magt og social udsathed blandt de andre". In Necef, Mehmet Umit & Torben Bech Dyrbeg (eds.), *Multikulturalismens faelder: Mørklaegning og moralisme i medier, forskning og politik*. Copenhagen: Samfundslitteratur, pp 207-226.
- Pernilla Ouis (2015), "Primär och sekundär diskurs om heder: Att problematisera givna föreställningar om förövare och brottsoffer i 'hedersrelaterat våld och förtryck'". *Socialvetenskaplig Tidskrift*, 22, No 3-4, pp 359-365.
- Ouis, Pernilla (2015). "The Politics of Sexual Fantasies: The Inversion of Sexual Fantasies in Orientalism and Occidentalism". In Larsson, Mariah & Sara Johnsdotter (eds.), *Sexual Fantasies: At the Convergence of the Cultural and the Individual*. Frankfurt am Main: Peter Lang, pp 79-97.
- Ouis, Pernilla (2014), "Heder, våld och sexualitet i vårdmöten", i *Den mångkulturella vården*. Lund: Region Skåne, pp 73-85.
- Ouis, Pernilla (2012), "Tradition, religion och sexualitet: Sexuell hälsa och rättigheter i ett globalt perspektiv". In L Plantin & S-A Månsson (eds.): *Sexualitetsstudier*. Malmö: Liber, pp 107-124.
- Ouis Pernilla (2009), "Honourable traditions? Honour violence, early marriages and sexual abuse against teenage girls in Lebanon, the Occupied Palestinian Territories and Yemen". *International Journal of Children's Rights* 17 (2009), pp 445-474.
- Ouis, Pernilla (2009), "'Den verkliga kulturkonflikten?': Islamisk sexualmoralism i liberala Sverige". *Socialvetenskaplig Tidskrift*, No 3-4, pp 350-368.

Kvantitativ delstudie

Sara Högdin, delprojektledare

Sara är utbildad socionom och docent i socialt arbete vid Högskolan i Halmstad. Hon har erfarenhet som delprojektledare för den kvantitativa delstudien i en tidigare genomförd kartläggning i Stockholm stad. Hon har också erfarenhet av att genomföra enkätstudier bland skolelever. Har pågående följeforskning om projekt där frivilligsektorn, myndigheter och skola samverkat för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck (Kärleken är fri).

- Högdin, Sara (2017). Att identifiera och förebygga hedersrelaterad utsatthet i skolan. Åsa Backlund, Sara Högdin & Ylva Spånberger Weitz (red.). *Skolsocialt arbete: Skolan som plats för och del i det sociala arbetet*. Malmö: Gleerups utbildning.
- Schlytter, Astrid, Högdin, Sara & Rexvid, Devin (2009). "Delstudie 1. Rätten att själv få välja vem man ska gifta sig med" I *Gift mot sin vilja*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Schlytter, Astrid, Högdin, Sara, Ghadimi, Mariet, Backlund-Sjöberg, Åsa & Rexvid, Devin (2009). *Oskuld och heder. En undersökning av flickor och pojkar som lever under hedersrelaterad kontroll i Stockholm stad – omfattning och karaktär*. Stockholm stad.

Högdin, Sara (2007). *Utbildning på (o)lika villkor. – Om kön och etnisk bakgrund i grundskolan*. Institutionen för socialt arbete. Stockholms universitet.
(Doktorsavhandling)

Mariet Ghadimi

Mariet är utbildad socionom och doktorand i socialt arbete vid Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet.

Har tidigare erfarenhet av att delta i kartläggningen i Stockholms stad, framförallt i det statistiska analysarbetet. Skriver en avhandling kring unga som utsätts för hedersrelaterade begränsningar som baseras på flera enkätunderlag. Vid sidan av det har Ghadimi genomfört analysarbetet i en studie av hedersrelaterat våld bland unga med intellektuell funktionsnedsättning. Hon leder förnärvarande arbetet kring en mindre kartläggning som genomförs i Uppsala.

TRIS (2015) Trippelt utsatt – om hedersrelaterat förtryck och våld bland personer med funktionsnedsättning

Schlytter, Astrid, Högdin, Sara, Ghadimi, Mariet, Backlund-Sjöberg, Åsa & Rexvid, Devin (2009). *Oskuld och heder. En undersökning av flickor och pojkar som lever under hedersrelaterad kontroll i Stockholm stad – omfattning och karaktär*. Stockholm stad.

Ghadimi, Mariet (2007) Om kravet på oskuld. En studie av flickors respektive pojkars föreställningar. *Socialvetenskaplig tidskrift*. Vol. 14, nr 1, 20–46 s.

Devin Rexvid

Devin är utbildad socionom och doktor i socialt arbete. Han har anställning vid Högskolan i Halmstad. Han har tidigare erfarenhet av att delta i kartläggningen i Stockholms stad och har efter det utvecklat och bidragit med ny kunskap om maskulinitet såväl som utsattheten för män och pojkar i relation till hedersrelaterat våld och förtryck.

Rexvid, Devin (2017): *Professionsutövning och kunskapsstyrning: en jämförelse av socialarbetares och allmänläkares klientarbete*. Doktorsavhandling i socialt arbete, Umeå universitet, sammanläggningsavhandling.

Schlytter, Astrid & Rexvid, Devin (2016). *Mäns heder: att vara både offer och förövare*. Lund: Studentlitteratur, 260 sidor.

Schlytter, Astrid & Rexvid, Devin (2014). Heroes, hymen and honour: a study of the character of attitude change among male youth with their roots in an honour-based context. *Review of European Studies*, ISSN 1918-7173, Vol. 4, nr 2, 22-32 s.

Schlytter, Astrid & Rexvid, Devin (2014) Pojkars villkor i hederskontexten: LVU:s blinda fläck. Cederborg & Warnling-Nerep (red.) *Barnrätt*. Norstedts juridik.

- Rexvid, Devin & Schlytter, Astrid (2012). Attitydförändringar hos unga män med hederskulturella värderingar. Katarina Piuva & Lis Bodil Karlsson (red.). *Genusperspektiv i socialt arbete*. Stockholm: Natur & kultur.
- Schlytter, Astrid, Högdin, Sara & Rexvid, Devin (2009). "Delstudie 1. Rätten att själv få välja vem man ska gifta sig med" I *Gift mot sin vilja*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Schlytter, Astrid, Högdin, Sara, Ghadimi, Mariet, Backlund-Sjöberg, Åsa & Rexvid, Devin (2009). *Oskuld och heder. En undersökning av flickor och pojkar som lever under hedersrelaterad kontroll i Stockholm stad – omfattning och karaktär*. Stockholm stad.

Astrid Schlytter

Astrid är docent i rättssociologi vid Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet. Hon har tidigare erfarenhet som huvudprojektledare för kartläggningen som genomfördes i Stockholms stad. Har sedan utvecklat kunskapen om hedersrelaterat våld och förtryck genom ett flertal kvalitativa studier som bidragit med ny kunskap om såväl flickor som pojkar.

- Schlytter, Astrid & Rexvid, Devin (2016). *Mäns heder: att vara både offer och förövare*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Schlytter, Astrid & Rexvid, Devin (2014). Heroes, hymen and honour: a study of the character of attitude change among male youth with their roots in an honour-based context. *Review of European Studies*, ISSN 1918-7173, Vol. 4, nr 2, 22-32 s.
- Schlytter, Astrid & Rexvid, Devin (2014) Pojkars villkor i hederskontexten: LVU:s blinda fläck. Cederborg & Warnling-Nerep (red.) *Barnrätt. Norstedts juridiks*
- Schlytter, Astrid (2012). Familj och heder. Katarina Piuva & Lis Bodil Karlsson (red.). *Genusperspektiv i socialt arbete*. Stockholm: Natur & kultur
- Schlytter, Astrid (2010). Hedersrelaterade värderingar och normer i en svensk kontext. *Familj - religion - rätt: en antologi om kulturella spänningar i familjen - med Sverige och Turkiet som exempel*.
- Schlytter, Astrid, Högdin, Sara, Ghadimi, Mariet, Backlund-Sjöberg, Åsa & Rexvid, Devin (2009). *Oskuld och heder. En undersökning av flickor och pojkar som lever under hedersrelaterad kontroll i Stockholm stad – omfattning och karaktär*. Stockholm stad.

Referenslista

- Baianstovu, Rúna í (2017): *Heder. Hedersrelaterat våld och förtryck och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur (kommande bok, v. 32, 250 sidor).
- Baianstovu, Rúna í (2012): *Mångfald som demokratins utmaning. En studie av hur socialtjänsten som välfärdsbyråkrati och moralisk samhällsinstitution förstår och hanterar kulturell mångfald*. Doktorsavhandling, Örebro universitet: Socialt arbete & Forskarskolan Demokratins Villkor, 367 sidor, monografi.
- Boréus, Kristina & Bergström, Göran (2015): *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur.

- Foucault, Michel (2002 [1976]): *Sexualitetens historia. Viljan att veta*. Band 1. Göteborg: Daidalos.
- Habermas, Jürgen (1995): *Diskurs, rätt och demokrati: politisk-filosofiska texter*. Göteborg: Daidalos.
- Habermas, Jürgen (2008): *Den moraliska synpunkten. Moralfilosofiska texter sammanställda och översatta av Anders Molander*. Göteborg: Daidalos.
- Högdin, Sara (2007). *Utbildning på (o)lika villkor. Om kön och etnisk bakgrund i grundskolan*. Doktorsavhandling, Institutionen för socialt arbete. Stockholm: Stockholms universitet.
- IFSW (2017): <http://ifsw.org/policies/statement-of-ethical-principles/>
- Korteweg, Anna C. & Yurdakul, Gökce (2010): *Religion, Culture and the Politization of Honour-Related Violence*. United Nations Research Institute for Social Development: Gender and Development Program, Paper Number 12, October 2010.
- Korteweg, Anna C. (2012): "Understanding Honour Killing and Honour – related Violence in the Immigration Context: Implications for the Legal Profession and Beyond", *Canadian Criminal Law Review*, 16(2), s. 136–160.
- Lykke, Nina (2003): "Intersektionalitet – ett användbart begrepp för genusforskningen", *Kvinnovetenskaplig tidskrift* nr. 1.
- Ouis, Pernilla (2016), "'Gode intentioner?' Om politisk korrekthet, magt og social udsathed blandt de andre". In Necef, Mehmet Umit & Torben Bech Dyrbech (eds.), *Multikulturalismens faelder: Mørklaegning og moralisme i medier, forskning og politik*. Copenhagen: Samfundslitteratur, pp 207-226.
- Regeringen (2002): *Etikprövning av forskning*. Regeringens proposition 2002/03:50.
- Reyes, Paulina de los (2003): *Patriarkala enklaver eller ingenmansland? Våld, hot och kontroll mot unga kvinnor i Sverige*. Integrationsverkets skriftserie IV.
- Rüstem, Ertug, A. (2014): "'There is a massacre of women'. Violence against women, feminist activism and hashtags in Turkey", *Feminine Media Studies*, Vol.14, issue 6.
- Schlytter, Astrid & Rexvid, Devin (2016). *Mäns heder: att vara både offer och förövare*. Lund: Studentlitteratur, 260 sidor.
- Schlytter, Astrid, Högdin, Sara, Ghadimi, Mariet, Backlund-Sjöberg, Åsa & Rexvid, Devin (2009). *Oskuld och heder. En undersökning av flickor och pojkar som lever under hedersrelaterad kontroll i Stockholm stad – omfattning och karaktär*. Stockholm stad.
- SRA 2017): *Ethical Guidelines*, Social Research Association. Hämtad 2017-06-07 på the-sra.org.uk/wp-content/uploads/ethics03.pdf
- SSR (2017); SSR (2017): *Yrkesetiska riktlinjer för socionomer*. Hämtad 2017-06-07 på cdn.ifsw.org/assets/Sweden_ethics_swe.pdf
- VR (2017): <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

